

Een component van de pijn

Een existentiële analyse van David Foster Wallace's 'The Depressed Person'

Stijn de Mos

3474615

Juli 2017

Dr. J.J.M. van Stralen

Dr. S. C. Knittel

Inhoudsopgave

Introductie		3
Hoofdstuk 1	David Foster Wallace	5
Hoofdstuk 2	Existentialisme	7
2.1	Reflexief en pre-reflexief bewustzijn	7
2.2	Hyperreflexiviteit	8
2.3	Het literaire existentialisme en zijn kenmerken	9
Hoofdstuk 3	“The Depressed Person”	12
Hoofdstuk 4	Existentialisme in “The Depressed Person”	13
4.1	De ander	13
4.2	Het existentiële misverstand	14
4.3	Hyperreflexiviteit en de gesloten ruimte	15
4.4	De grenssituatie en het engagement	16
4.5	Choix originel	18
Hoofdstuk 5	Conclusie	21
Bibliografie		23

Introductie

Depressie lijkt een steeds vaker voorkomend fenomeen. Mensen met een depressie vragen er aandacht voor omdat ze menen dat het een taboe is erover te spreken. Op 16 januari 2017 werd bijvoorbeeld in Amsterdam een depressiegala gehouden in de hoop dit taboe te doorbreken. Maar wat is depressie eigenlijk?

Het verhaal 'The Depressed Person' van David Foster Wallace heeft een titel die doet vermoeden dat deze vraag hierin gethematiseerd wordt. In dit essay wil ik onderzoeken wat depressie vanuit dit verhaal kan betekenen. Aan de hand van gemeenplaatsen uit het literaire existentialisme wil ik proberen dit te verhelderen omdat men sterk de indruk krijgt dat aan deze tekst thema's uit deze stroming zijn te relateren. Zo schrijft Allard den Dulk in het voorwoord van zijn boek *Existentialist Engagement in Wallace, Eggers and Foer*:

We see that engagement, formulated by these literary works, functions in response to the contemporary existential problems of 'hyperreflexivity' and 'endless irony': that is, in response to the constant self-awareness that over the past decades has made the Western individual so suspicious of, and eager to ridicule, all pretensions to sincere social commitment, to ideals and values.

(2015 p. xii)

Hij verbindt hier het existentialisme en in het bijzonder het engagement met het literaire werk van Wallace. In zijn boek beargumenteert Den Dulk dat een van de contemporaine existentiële problemen die in Wallace's teksten worden aangesproken hyperreflexiviteit is, een bewustzijnsvorm waarbij iemand voortdurend op zichzelf reflecteert en dat hierin het engagement, zoals beschreven in het existentialisme als een oplossing voor dit probleem geboden wordt. In mijn scriptie wil ik onderzoeken in hoeverre deze aanname ten opzichte van 'The Depressed Person' gerechtvaardigd is.

Het verhaal eindigt met de tekst: “– what words and terms might be applied to describe and assess such a solipsistic, self-consumed, endless emotional vacuum and sponge as she now appeared to herself to be? How was she to decide and describe – even to herself, looking inward and facing herself – what all she'd so learned said about her?” (Wallace 2001, p. 58) Deze vragen stelt het hoofdpersonage *the depressed person*¹ aan de *core member* van haar *support system*. Omdat TDP dit doet naar aanleiding van een inzicht na een soort grenssituatie getuigt deze vraagstelling in zekere zin van engagement. Dat is een existentialistisch begrip waarin een keuzemoment wordt gethematiseerd, wat hier het geval is. Engagement wil ik dan ook omschrijven als elke bewuste keuze die een personage maakt nadat hij als gevolg van een grenssituatie tot een bepaald inzicht is gekomen. (Van Stralen 1996, p. 58) Deze vragen kunnen ook worden gelezen alsof ze gericht zijn aan de lezer. Zeker omdat het antwoord in de tekst uitblijft, lijkt het de bedoeling dat de lezer zich gaat afvragen hoe hij is gaan denken over TDP. Ze nodigen de lezer dus ook uit tot engagement met de tekst.

Een tweede existentialistisch thema dat zal worden onderzocht is de gesloten

1 Het personage wordt in het verhaal slechts met deze woorden en zonder naam genoemd. Daarom zal ze verder in deze tekst worden aangeduid met de letters TDP.

ruimte. Hoewel in existentialistische literatuur hier vaak gebruik maakt van letterlijke ruimtes, zal ik in mijn werkstuk aangeven dat de gedachte ook als een gesloten ruimte kan worden ervaren wanneer men er de begrippen kwade trouw en hyperreflexiviteit aan verbindt. Onder kwade trouw versta ik de weigering van het individu een situatie te overstijgen en/of haar op een andere manier te benaderen.²

Den Dulk definieert hyperreflexiviteit als: “[...] forms of exaggerated self-consciousness in which aspects of oneself are akin to external objects.”³(p. 27) Aan deze definitie lijkt hetgeen TDP zichzelf aandoet te voldoen. Zij analyseert zichzelf zonder ophouden – haar acties, haar gedachten, haar woorden – en alles door de ogen van anderen, of hoe zij denkt dat anderen over haar handelen zouden oordelen. Zij doet dit vanwege de angst door de ander “pathetic” gevonden te worden, de angst dat haar 'ik' een ding wordt dat zielig is. Sartre zou hier tegenover stellen dat zij hierbij echter vergeet dat haar 'ik' meer is dan alleen zielig en dat zij zichzelf en haar situatie kan overstijgen. In plaats daarvan vlucht zij in defensief en manipulatief taalgebruik, wat van kwade trouw getuigt.

Omdat het verhaal vele jaren na het existentialisme geschreven is, doen deze gegevens vermoeden dat 'The Depressed Person' aan de hand van theorieën over het existentialisme verhelderd kan worden. Evenals Den Dulk meen ik dat Wallace het existentialistisch engagement beschouwt als een houding waarin men depressie en de daaraan verbonden hyperreflexiviteit⁴ kan overwinnen. Om deze relatie te kunnen analyseren, wil ik de tekst aan het literaire existentialisme koppelen.

In het volgende hoofdstuk staat een korte introductie op het leven van David Foster Wallace en zijn mogelijke banden met het existentialisme centraal. Daarna wordt de existentialistische theorie van Sartre uitgelegd, gevolgd door een uiteenzetting van het verband tussen diens filosofie en hyperreflexiviteit. Daarna worden de semantische topoi van het literaire existentialisme, zoals gedefinieerd door Van Stralen in zijn boek *Beschreven keuzes*, behandeld. Hierna zal er een samenvatting van het verhaal 'The Depressed Person' worden gegeven, waarna de tekst zal worden geanalyseerd. Dit essay zal vervolgens worden afgesloten met een conclusie, waarin wordt gereflecteerd op de erop voorgaande tekst.

De onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre kunnen existentialistische thema's het fenomeen 'depressie', zoals beschreven in 'The Depressed Person', verduidelijken?

2 Dit begrip zal in de theorie verder worden uitgelegd.

3 Zelf leent Den Dulk deze definitie van de fenomenologische psychologen Louis Sass en Josef Parnas.

4 Hyperreflexiviteit is volgens Den Dulk een vroeg symptoom van depressie. (2015, p. 27)

David Foster Wallace

David Foster Wallace was een schrijver met een filosofische achtergrond. Hij werd geboren op 21 februari 1962 in Ithaca, New York. Zijn vader was docent filosofie en zijn moeder lerares Engels. Hij heeft in Massachusetts aan Amherst College gestudeerd, waar hij uiteindelijk twee diploma's – een in Engelse taal- en letterkunde en een in filosofie – heeft behaald. In deze periode heeft hij als eindproject zijn eerste boek *The Broom of the System* (1987) geschreven, maar niet voordat hij een tussenjaar had genomen omdat hij aan depressies leed. Hij heeft hier voor de rest van zijn leven last van gehad.

Na Amherst is Wallace naar de universiteit van Arizona gegaan, waar hij een master in Creative Writing heeft gevolgd. Hier schreef hij de korte-verhalenbundel *Girl With Curious Hair* als eindproject. Nadat hij deze studie in 1989 voltooide, heeft hij geprobeerd een master in de filosofie aan Harvard te volgen. Na relatief korte tijd is hij hiermee gestopt, wederom vanwege depressieve gedachten. Wallace heeft vervolgens gewerkt aan het boek *Infinite Jest* (1996), een veelgeprezen roman. In de tussentijd en daarna gaf hij les in creatief schrijven aan verschillende Amerikaanse universiteiten. *Infinite Jest* was aanleiding voor David Lipsky Wallace te interviewen en dit resulteerde in het boek *Although Of Course You End Up Becoming Yourself*.⁵ De titel van dit interview is een citaat dat Lipsky uit gesprekken met Wallace heeft overgenomen.

Hierna heeft Wallace nog diverse korte verhalen en non-fictie geschreven voor verschillende tijdschriften. Onder meer schreef hij 'The Depressed Person', dat in 1998 in *Harper's Magazine* werd gepubliceerd en opnieuw werd uitgegeven in de korte verhalenbundel *Brief Interviews with Hideous Men*.

De depressie waar hij sinds zijn studietijd mee kampte, heeft hij nooit volledig kunnen afschudden. Het is een veelvoorkomend thema in zijn werk en dus ook in 'The Depressed Person'. Op 12 september 2008 werd zijn depressie hem teveel en heeft hij zich verhangen. Op dat moment was hij 46 jaar oud en werkte hij aan zijn derde roman, *The Pale King*, die postuum en onvoltooid is gepubliceerd in 2011.

Hoewel hij in zijn werk Sartre nooit genoemd heeft, was deze filosoof volgens Zadie Smith een “Great Favourite” van Wallace. (Den Dulk 2014, p. 200) Zijn personages zouden volgens haar beter begrepen kunnen worden wanneer de lezer ze door de lens van het sartraans existentialisme bekijkt.

Hoewel er in zijn werk geen duidelijk bewijs is dat Wallace Sartre heeft gelezen, is het aannemelijk dat hij zijn teksten tijdens zijn filosofische studies is tegengekomen.⁶ Wallace schreef vooral over het menselijk bestaan, over hoe met het leven om te gaan – of in zijn woorden: “[...] fiction's about what it is to be a fucking human being.” (McCafferey)

Daarentegen verwijst hij in zijn werk wel geregeld, zij het oppervlakkig, naar het existentialisme. Zo noemt hij Dostojevski, van wiens werk hij een groot liefhebber was, in zijn artikel “Joseph Frank's Dostoevsky” een “forerunner of existentialism” (Wallace

5 Later is dit boek verfilmd als *The End of the Tour* (2015).

6 Al is dit geen voorwaarde zijn tekst door een existentialistische lens te lezen.

2005, p. 270) In zijn magnum opus, *Infinite Jest*, verwijst hij naar existentialistische filosofen met de zin: “I believe the influence of Kierkegaard on Camus is underestimated.” (Wallace 1996, p. 12) Deze en andere verwijzingen naar het existentialisme doen vermoeden dat Wallace zeker daarvan op de hoogte was.

Existentialisme

De term 'existentialisme' is ontstaan uit een filosofische stroming die onderzoekt wat de betekenis van het bestaan is. In de twintigste eeuw probeert een groep Europese filosofen door middel van een fenomenologische methode tot de essentie van de existentie te komen. Søren Kierkegaard (1813-1855) had existentie opgevat als het concrete menselijk bestaan, waarbij de mens zelf de essentie moest ontdekken en de existentiële fenomenologen wilden dit (ethische) gedachtegoed in de twintigste eeuw op wetenschappelijke wijze nader uitwerken. (Van Stralen 1996, p. 17-8)

Jean-Paul Sartre (1905-1980) was zo'n filosoof die zich bezighield met de vrijheid en de verantwoordelijkheid van de mens. Van hem komt de idee dat de existentie aan de essentie voorafgaat. Hiermee bedoelde hij dat de menselijke natuur niet vastligt, maar afhankelijk is van de situatie waarin een mens zich begeeft en hoe hij daar vervolgens vorm aan geeft. Een mens is daarbij altijd vrij een situatie vanuit een ander perspectief te bekijken en zichzelf daarbij te overstijgen.

2.1

Reflexief en pre-reflexief bewustzijn

Volgens Sartre zijn er twee bewustzijnsmodi die een mens kan aannemen, namelijk het reflexief en het pre-reflexief bewustzijn. Hij stelt dat het bewustzijn van de mens zich tekent door de intentionaliteit; hij is altijd ergens op gericht. Het bewustzijn van de mens richt zich, wanneer het ergens mee bezig is, in eerste instantie op de buitenwereld. Dit is het pre-reflexieve bewustzijn, het bewustzijn voordat het op zichzelf reflecteert, dat opgaat in de wereld om zich heen.

Het reflexief bewustzijn richt zich echter op het prereflexieve bewustzijn zelf. Dit betekent dat een mens kan beseffen wat hij denkt en zijn intentie op zijn eigen gedachten kan richten. Maar zodra een bewustzijn zich op zichzelf richt, splitst het zichzelf af van zijn initiële bewustzijn. Omdat een bewustzijn altijd intentioneel gericht is, kan het nooit samenvallen met datgene waarop het is gericht. Het bewustzijn dat zich op zichzelf richt, richt zich dus op wat daarvoor in het bewustzijn heeft plaatsgevonden en dus vindt er een verandering van richting plaats: het bewustzijn richt zich niet langer op hetgeen het dacht, maar op zijn eigen activiteit. Daardoor kan het reflexieve bewustzijn nooit samenvallen met het pre-reflexief bewustzijn.

Wanneer het reflexief bewustzijn zich heeft afgesplitst van het pre-reflexieve bewustzijn transcendeert het dus zowel de situatie als zichzelf. Hierdoor krijgt het bewustzijn de kans te 'nieten' – een neologisme van Sartre –, wat het aannemen van een 'negatieve' houding inhoudt. Dat wil zeggen: een niet met zichzelf en het 'dehors' samenvallende attitude. Hieruit volgt de idee van Sartre dat de mens vrij is, namelijk dat hij altijd een overstijgende houding ten opzichte van zichzelf en zijn situatie kan aannemen. Hij valt nooit, zoals een ding, met zijn eigen essentie samen.

Wanneer iemand echter weigert om van deze vrijheid gebruik te maken, is hij te kwader trouw. Dit gebeurt wanneer hij tegen beter weten in zijn situatie/gedrag niet wil overstijgen. Het is een vorm van zelfbedrog omdat men namelijk in de kwade trouw de waarheid ontvlucht, maar tegelijkertijd de dupe is van het eigen gedrag. Hij probeert in

deze houding zichzelf en/of de ander te reduceren tot zijn feitelijkheid of zijn transcendentie, waarmee hij zijn of andermans vrijheid ontkent. De vlucht van de vrijheid is echter onmogelijk zonder het te erkennen omdat in deze vlucht haar bestaan juist wordt erkend. (Van Stralen 2017, p. 10)

2.2

Hyperreflexiviteit

Hyperreflexiviteit is een psychologisch begrip dat nauw samenhangt met de existentialistische ideeën van Sartre.⁷ Waar het pre-reflexief bewustzijn op de menselijke ervaring van de leefwereld betrekking heeft en het reflectief bewustzijn zich over zichzelf buigt, reflecteert een hyperreflectief bewustzijn zich op een overmatige wijze op zichzelf.

In zijn proefschrift *Existentialist Engagement in Wallace, Eggers and Foer: A Philosophical Analysis of Contemporary American Literature* definieert Allard den Dulk hyperreflexiviteit als volgt:

By excessive self-reflection is meant a form of consciousness that, because of its constant thinking about (distancing from, doubting) itself, estranges from that self, losing sight of (and contact with) its relations to the world and other people (leading to feelings of emptiness and even depression). To refer to this problematic form of self-consciousness, I will adopt the term 'hyperreflexivity', defined by phenomenological-psychologists Louis Sass and Josef Parnas as 'forms of exaggerated self-consciousness in which aspects of oneself are experienced as akin to external objects'. It is interesting to note that they regard hyperreflexivity as belonging to the 'prodromes' (early symptoms) of what they describe in general as 'self-disorders' (disturbances of the relation to or perception of the self).

(Den Dulk 2015, p. 27)

De idee is dus dat doordat een mens te vaak op zichzelf reflecteert, hij zijn bewustzijn zo vaak afsplitst van zichzelf dat hij daardoor de dingen die hij doet niet meer als behorende tot zichzelf kan zien. Zo'n persoon gaat zich identificeren met het steeds nieuw ontdekte transcendente zelf dat nooit kan samenvallen met het zelf van vòòr het reflectieve proces. Hij draait zichzelf vast in een spiraal van zelfreflectie, wat uiteindelijk tot kwade trouw kan leiden zoals hieronder omschreven.

Om over iets na te denken, moet men in gedachten een onderwerp tot een ding reduceren. In het geval van zelfreflectie, de actie van over het zelf nadenken, wordt het zelf tot een ding gereduceerd. Het bewustzijn krijgt dan de mogelijkheid te oordelen over zijn 'ik' en een keuze te maken over zijn houding hiertegenover. Wanneer iemand echter hyperreflexief gedrag vertoont, staat zijn bewustzijn continu in een reflectieve modus, waardoor het continu over zichzelf blijft oordelen en zich dus niet met de situatie kan engageren.

Wanneer iemand vaak op zichzelf reflecteert, reduceert hij zijn 'ik' tot het ding dat als basis voor zijn transcendentie dient. De keuze die hij vervolgens maakt leidt dan tot kwade trouw wanneer hij zichzelf ongeacht de situatie uitsluitend feitelijk dan wel transcendent benadert. Identificeert de persoon zich met zijn feitelijke 'ik', dan reduceert hij zichzelf tot het oordeel dat hij over het gedrag van zijn 'ik' maakt en ontkent hij hier

7 Al komt dit begrip in zijn werk niet voor.

iets aan te kunnen doen.⁸ Wanneer hij zich echter identificeert met de overstijgende conclusie die volgt uit zijn reflectie, dan is zijn bewustzijn altijd voorbij de situatie en ontkent hij deze.⁹

Bij beide gevallen vlucht de persoon voor de spanning tussen het feitelijke en transcendent 'ik' door een van de twee polen als absoluut te stellen. (Den Dulk 2015, p. 50-3) Hij ontkent de vrijheid tot 'nieten' door ofwel te ontkennen dat hij een keuze moet maken dan wel door te ontkennen dat hij überhaupt een keuze heeft. Aldus getuigen deze houdingen van kwade trouw.

2.3

Het literaire existentialisme en zijn kenmerken

Het literaire existentialisme is een stroming in de literatuur die rond 1935 begon en rond 1960 eindigde en waartoe Sartres oeuvre gerekend wordt. Deze stroming verbond het door Kierkegaard neergelegde wereldbeeld met de situatie van destijds. (Van Stralen 1996, p. 18-9) Van Stralen heeft een uitvoerig onderzoek gedaan naar deze stroming en merkt op dat teksten uit de existentialistische literatuur gelijkenissen vertonen voor wat betreft de thema's 'de ander', 'de grenssituatie' en 'het engagement'.

De ander

In de eerste alinea van *Het Ik is een Ding* stelt Sartre:

Wij zouden hier willen laten zien dat het Ego formeel noch materieel *in* het bewustzijn is: het is buiten, *in de wereld*; het is een zijnde van de wereld, zoals het Ego van een ander.

(1978, p. 41)

Sartre ziet het Ego van de mens als een product van kwade trouw omdat het 'ik' veranderlijk is, maar als stabiel en gefixeerd wordt voorgesteld. De mens heeft de ander echter nodig om hem op zijn gedrag kan wijzen zodat hij er vervolgens op kan reflecteren. Van Stralen schrijft hierover:

Op het moment dat emoties in een reflexief proces worden verwerkt, verschijnt ook de ander in zijn ware en vollediger gedaante, met name omdat de naaste het sterkst de nieuwe situatie bepaalt. Alleen de ander kan de wereld van het individu – in het denken van het existentialisme – onder druk zetten ...

(p.58)

Dit komt omdat de blik van de ander het bewustzijn tot zelfreflectie kan dwingen en er hierdoor een besef van schaamte kan worden opgeroepen. Zodra het bewustzijn doorheeft dat het bekeken wordt, wordt het namelijk gedwongen naar zijn 'ik' te kijken.

De grenssituatie

Sartre meent dat de mens de feitelijke werkelijkheid moet aanvaarden, maar dat hij

8 Voorbeeld: Een drugsverslaafde ziet zichzelf als zodanig en meent daardoor niet te kunnen stoppen.

9 Voorbeeld: De drugsverslaafde denkt geen verslaafde te zijn omdat hij meent elk moment te kunnen stoppen als hij zou willen (wat op dat moment niet het geval is).

daarnaast vrij om een situatie op een verschillende manier te benaderen. Bij de grenssituatie wordt deze werkelijkheid veranderd en hierover stelt Van Stralen:

Bijna elke literair-existentialistische tekst begint met de schildering van een specifieke situatie waarin het personage nog geen duidelijk inzicht heeft. Daarna volgt vaak een niet door het individu bewerkstelligde gebeurtenis, bijvoorbeeld een ziekte, een politieke aanslag, maar meestal de oorlog, die zijn condities grondig wijzigt.

(1996, p. 57)

Het ligt voor de hand dat wanneer iemand een situatie tegenkomt die hem voor het blok zet, deze hem dwingt naar zichzelf te kijken. Zijn feitelijke werkelijkheid is veranderd en de manier waarop hij voorheen zijn situatie benaderde, werkt waarschijnlijk niet meer.

Het engagement

Zowel de ander als de grenssituatie kunnen een mens dus dwingen naar zichzelf te kijken. Zo schrijft Van Stralen: “Hierdoor dringt zich het belang van een keuze aan het personage op. Elke bewuste keuze die men vervolgens neemt, beschouw ik als een vorm van engagement.” (1996, p.58) Deze definitie zal in deze tekst ook worden aangehouden.

Van Stralen maakt een onderscheid tussen drie soorten engagement: de eerste weg behelst een berusting in de negatieve situatie, de tweede een aanvaarding daarvan met een persoonlijke heroriëntatie op de wereld en de derde behelst een maatschappelijke wijziging in de situatie. (p. 58-9)

Naast deze thema's benoemt Van Stralen ook de volgende motieven:

Kwade trouw

Zoals eerder gesteld splitst het reflexieve zich af van het pre-reflexieve bewustzijn. Daarmee krijgt het de keuze het pre-reflexief bewustzijn te transcenderen. Wanneer iemand dit echter weigert – iets wat in ontologisch opzicht onmogelijk is –, dan is diegene te kwader trouw. (Van Stralen 2017, p. 10) Deze houding is dan ook een dankbaar motief in existentialistische literatuur omdat het zich makkelijk leent om het leermoment waarop het personage de existentiële mogelijkheid van het transcenderen inzicht te illustreren.

De gesloten ruimte

Een ander motief dat Van Stralen noemt is de gesloten ruimte. Hierbij gaat het om fysieke ruimtes waarin personages vastzitten. Hierover schrijft hij:

Het motief valt binnen de hierboven omschreven breuk te begrijpen als de gevisualiseerde frictie tussen vrijheid en beperking. Deze spanning kan leiden tot absurde situaties en de wens tot opheffing daarvan. Deze voorstelling van zaken kan zo sterk worden bekrachtigd dat de lezer de indruk krijgt dat de wereld als *geheel* door het personage als een gesloten ruimte wordt ervaren.

(Van Stralen 1996, p. 66-7)

In een gesloten ruimte wordt de frictie tussen vrijheid en beperking namelijk vergroot doordat de mens wordt geconfronteerd met zichzelf omdat hij niet meer kan ontsnappen

aan de situatie of aan de interactie met de ander.

In 'The Depressed Person' komt geen gesloten ruimte voor, maar de hoofdpersoon heeft wel het idee opgesloten te zitten. Uit de analyse zal blijken dat zij vast zit in haar eigen gedachtepatronen.

Het existentiële misverstand

Omdat een mens zijn eigen situatie en de gedachten van de ander niet altijd kan overzien, kan het gebeuren dat hij ongewenste effecten teweegbrengt. In zijn pre-reflexieve handelen heeft hij hierover nog niet kunnen reflecteren waardoor hij de informatie mist de 'juiste' keuze te maken. Hierover schrijft Van Stralen:

We moeten ons realiseren dat het existentiële misverstand in tegenstelling tot het gewone misverstand ten eerste niet direct te overzien was en dat ten tweede de gevolgen ervan ook niet door een simpel gesprek of een eenvoudige daad hersteld kunnen worden. [...] Daar het existentiële misverstand allereerst een kortsluiting tussen intentie en effect betreft, valt te begrijpen dat deze botsing met name door *daden* wordt bewerkstelligd en zich dus vooral in het contact met de *ander* manifesteert.

(1996, p. 68)

De initiële keuze

Sartre stelt in zijn existentiële psychoanalyse een “voor het individu niet te vatten en dus door de ander te omschrijven keus die ten grondslag ligt aan het feitelijk gedrag [centraal]” (Van Stralen 1996, p. 96). Dit is een keus die slechts door de ander kan worden geformuleerd en die het gedrag van een individu als geheel probeert te verhelderen. Van Stralen schrijft hier verder over:

Niettemin valt ook hier de initiële keuze bijna als een vorm van kwade trouw te begrijpen: elk initieel streven in het geheel van gedragingen is volgens Sartre immer gericht op de onmogelijke synthese van ding en bewustzijn.

(p. 96-7)

De idee hierachter is dat een personage in een bepaalde situatie een fundamentele keuze heeft gemaakt en deze, nadat de situatie veranderd is, blijft continueren. Dit is dus de keuze waarmee de kwade trouw van het personage begint. Den Dulk beaamt dat Sartre hyperactiviteit van de ratio, hyperreflexiviteit, als een psychische aandoening zag.¹⁰ Hij is het er echter niet mee eens als hij die als een keuze bestempelt:

What, in my opinion, Sartre is wrong to rule out, and Sass is absolutely right to suggest, is that, in these psychological disorders, the ‘[very processes of introspection] dissolve the sense of volition or active engagement’, that hyperreflexivity ‘can seem, in fact, to be imposed’, as an ‘irresistible seeing’. In fact, this irresistibility is probably the main reason why we regard this form of self-reflection as a psychological *disorder*.

(Den Dulk 2015, p. 56)

Hoewel hyperreflexiviteit zelf wellicht geen keuze is, kan in de keuzes die ten gevolge hiervan worden gemaakt, wel een patroon van kwade trouw worden vastgesteld. Daaraan

10 Hier speculeert Den Dulk omdat Sartre het nooit over hyperreflexiviteit heeft gehad.

kan dan weer een initiële keuze ten grondslag liggen. Hierdoor blijft de idee van de 'choix originel' valide en kan men dit alsnog destilleren uit het patroon van alle keuzes die een personage daaropvolgend maakt.

'The Depressed Person'

'The Depressed Person' gaat over een vrouw – in de tekst slechts aangeduid met “the depressed person” –, die in therapie is vanwege depressieve klachten en de manier waarop zij hiermee omgaat. Gaandeweg leert de lezer wat zij in het verleden heeft meegemaakt en hoe zij daarop heeft gereageerd. Het verhaal begint wanneer TDP al enkele jaren in therapie is en laat zien welke inzichten zij eruit haalt. Omdat de focalisatie van de tekst vooral vanuit haar is geprofileerd, wordt het uiteindelijk steeds makkelijker te reconstrueren hoe de vrouw denkt. De tekst is gefragmenteerd opgebouwd, wisselend tussen gesprekken met de therapeut, gesprekken met het *support system*, herinneringen en enkele voetnoten.

De therapeut heeft TDP geadviseerd om een *support system* van mensen die zij vertrouwt op te zetten, zodat zij met deze mensen over haar gevoelens kan praten. Dit systeem betreft kennissen uit haar jeugd en vrouwen met wie zij vroeger op kamers heeft gezeten. Zij voelt zich echter telkens schuldig wanneer zij hen belt omdat ze niet clichématig wilt overkomen als iemand die geobsedeerd is door haar onprettige jeugd of door haar ellendige leven.

De vrouw is een kind van gescheiden ouders. Zij meent tussen hun strijd in te hebben gezeten en dat dit gegeven te maken heeft met haar depressie. Daarna heeft zij op diverse kostscholen gezeten, hetgeen zij ook als ellendig heeft ervaren. Om de kosten voor het onderhoud van de jonge TDP te regelen, hadden haar ouders een professionele onderhandelaar ingehuurd, wat zij hen niet in dank afdankte.

Naast de scheiding van haar ouders, wordt ook vermeld dat zij op een gegeven moment een kamergenoot heeft gehad. Die telefoneerde met een jongen, maar vond dat hij zo lang aan de lijn bleef, dat zij naar TDP gebaarde of deze hard op de deur wilde kloppen, opdat zij een excuus had om op te hangen. TDP verafschuwde dit gedrag zozeer dat zij nog steeds bang is dat anderen haar even lastig zouden vinden.

Een ander incident is een gesprek dat een stel studenten had en dat zij toevallig had opgevangen. Een van hen had over iemand die zij amper kende gezegd dat “the only substantial difference between this woman and a restroom toilet was that the toilet did not keep pathetically following you around after you'd used it.” (Wallace 2001, p. 51)

Op een gegeven moment sterft de therapeut door een giftige combinatie van cafeïne en afslankpillen. Hoewel autoriteiten meenden dat het om een ongeluk ging, denkt TDP dat – gezien de medische achtergrond van de therapeut – alleen iemand in diepe ontkenning het overlijden van de therapeut als zodanig kan zien en dat het waarschijnlijk om een zelfmoord gaat. TDP voelt zich hierdoor verlaten en begint te rouwen, waarbij ze inziet dat ze maar weinig van haar therapeut afwist.

TDP beseft dat ze nooit aan haar therapeut of haar *support system* heeft gevraagd wat zij van haar dachten. Dit leidt ertoe dat TDP een vraag aan de *core member* van haar steungroep, een aan kanker lijdende vrouw, wil stellen, namelijk wat de verhalen die zij haar via de telefoon heeft verteld over haar (TDP) zeggen.

Na deze vraag eindigt de tekst abrupt en blijft de lezer met lege handen achter.

Existentialisme in 'The Depressed Person'

Nu volgt de analyse van 'The Depressed Person' door de lens van het literaire existentialisme. Als rode draad zal gaandeweg steeds duidelijker worden op welke wijze TDP te kwader trouw is, hoe dit zich uit en waar dit vandaan komt.

4.1

De ander

The depressed person was in terrible and unceasing emotional pain, and the impossibility of sharing or articulating this pain was itself a component of the pain and a contributing factor in its essential horror.

(Wallace 2001, p. 31)

De stijl van deze eerste zin lijkt objectief, bijna wetenschappelijk, maar naarmate de tekst vordert, komt de lezer erachter dat de focalisatie van de tekst – en dus ook deze zin – gericht is vanuit TDP. De zin heeft als effect dat de lezer zich gaat afvragen wat voor pijn TDP ervaart. Omdat het TDP niet lukt te omschrijven wat zij ervaart, geeft zij een min of meer metonymische benadering in de hoop “something of the pain's context, its – as it were – shape and texture” uit te drukken. (Wallace 2001, p. 31)

Gaandeweg leert de lezer dat TDP zich erg intensief bezighoudt met het beeld dat de ander van haar heeft. TDP voelt zich door de ander onder druk gezet in het uitleggen hoe zij zich voelt tegenover het effect dat deze uitleg op de ander heeft. Het duidelijkst komt dit naar voren in de incidenten uit haar studententijd. Over de gebeurtenis met de telefoon zegt zij bijvoorbeeld:

... how bottemlessly horrible and pathetic she had felt it would have been to have been that nameless, unknown boy at the other end of that telephone, a boy trying in good faith to take an emotional risk and to reach out and try to connect with the confident roommate, unaware that he was an unwelcome burden, pathetically unaware of the silent pantomimed boredom and contempt at the telephone's other end, and how the depressed person dreaded more than almost anything ever being in the position of being someone you had to appeal silently to someone else in the room to help contrive an excuse to get off the telephone with.

(Wallace 2001, p. 37)

De angst die zij ontwikkeld heeft voor een dergelijk oordeel van de ander is dus groot en dit is precies waar de tekst over gaat. Zij is door dit voorval zo bang geworden te telefoneren, dat zij dat niet durfde tot de therapeut bij haar erop aandrong om het *support system* op te zetten. De telefoon is dan ook een terugkerend thema in de tekst en hij staat hierin symbool voor de ander waar zij zo bang voor is. Op metonymische wijze wordt het oordeel van anderen tot de telefoon waardoor TDP met hen spreekt, gereduceerd. Opvallend is dat TDP zich bij haar gedachten over het *support system* inbeeldt dat zij net als de jongeman anderen stoort en dat haar gesprekspartners dit niet vertellen, waardoor TDP tijdens de telefoongesprekken voortdurend op zichzelf en de dingen die zij zegt blijft reflecteren. De negatieve oordelen die zij bij anderen heeft aanschouwd, vat zij op

als een mogelijk oordeel over zichzelf. Hierdoor voelt zij zich beperkt in haar handelen uit angst dat over haar hetzelfde oordeel wordt geveld.

Om zich tegen deze oordelen te beschermen, heeft zij de mogelijke oordelen van de ander in haar taalgebruik geïnternaliseerd. Terwijl de focalisatie van de tekst bijna volledig vanuit TDP voltrokken wordt, begrijpt de lezer steeds meer dat zij de gedachten van de ander probeert in te vullen. Dit doet zij echter enkel vanuit haar negatieve zelfbeeld en heeft hierdoor een averechts effect:

The word “pathetic,” the therapist candidly shared, often felt to her like a defense-mechanism the depressed person used to protect herself against a listener's possible negative judgments by making it clear that the depressed person was already judging herself far more severely than any listener could possibly have the heart to.

(Wallace 2001, p. 41)

Zelfs nadat haar therapeut dit verteld heeft, houdt TDP haar eigen onzekerheid in stand door op deze manier over zichzelf te blijven praten. Omdat dit over de gedachten van de ander gaat, ontnemt ze hen bovendien de vrijheid hier oprecht iets over te zeggen. Hierdoor blijft hun werkelijke mening onbekend en behoudt TDP het gefixeerde beeld dat zij van zichzelf heeft.

4.2

Het existentiële misverstand

Het is dus het taalgebruik van TDP dat in dit verhaal existentiële misverstanden veroorzaakt en daar wordt zij zich gaandeweg min of meer pijnlijk van bewust. De therapeut vermeldt TDP meerdere malen dat zij manipulatieve taal gebruikt, wat TDP op haar beurt als een negatief oordeel opvat dat haar zwakke zelfbeeld consolideert. Zij is er echter wel van overtuigd dat de woorden die zij gebruikt om haar gevoel over te brengen, ook de betekenis van haar gevoel dragen. Dit zorgt voor spanning tussen de intentie van haar woorden en het effect ervan.

Dit misverstand is het effect van het feit dat TDP opgesloten zit in haar gedachten. Ze heeft een dubbele binding gecreëerd, waarbij het noodzakelijk is haar gevoelens te uiten, maar waarbij ze tegelijkertijd bang is voor het effect hiervan. Hierdoor ziet zij zichzelf woorden gebruiken die zij vervolgens als het ware afkeurt omdat zij eenzijdig op het effect daarvan reflecteert. Zij denkt dus dat het effect van het uiten van haar woorden haar beter zal doen voelen – dat is de intentie –, maar het werkelijke effect is averechts omdat haar woorden ook invloed hebben op de ander.

Het klopt dat het existentiële misverstand waar TDP tegenaan loopt, zich in het contact met de ander manifesteert. Ook dat het misverstand niet door een simpel gesprek of een simpele daad kan worden hersteld, is waar. Immers, wanneer iemand eenmaal een mening over iemand anders gevormd heeft, is het moeilijk die bij te stellen. Zeker wanneer deze mening gaat over het feit dat iemand te lang aan de telefoon blijft hangen.

Wanneer TDP zich echter niet zo druk zou maken over hoe haar woorden overkomen, zou ze de cyclus niet voortzetten. Het grote probleem is in dit geval dus dat zij denkt in een existentieel misverstand gevangen te zitten, een 'zichzelf vervullende' voorspelling.

4.3

Hyperreflexiviteit en de gesloten ruimte.

In 'The Depressed Person' heeft TDP het idee dat zij ook opgesloten zit, wat duidelijker wordt in de voetnoten, bijvoorbeeld:

The multiform shapes the therapist's mated fingers assumed nearly always resembled, for the depressed person, various forms of geometrically diverse cages, an association which the depressed person had not shared with the therapist because its symbolic significance seemed too overt and simple-minded to waste their time on together.

(Wallace 2001, p. 37)

Hoewel Van Stralen in zijn tekst over fysieke ruimtes schrijft, maakt dit citaat duidelijk dat de gevangenschap die TDP ervaart, eveneens voortkomt uit de spanning tussen vrijheid en beperking.¹¹ De vormen waarin de therapeut haar handen houdt staan voor TDP symbool voor dit gevoel, maar zij weigert dit uit te spreken. Zij acht het evident dat zij zich opgesloten voelt en legt zichzelf daarom restricties op. Deze beperkingen zorgen er echter voor dat dit gevoel alleen maar versterkt wordt.

Dit kan verhelderd worden door naar de existentiële idee van kwade trouw en naar de idee van hyperreflexiviteit te kijken. Wanneer TDP een gevoel krijgt, reflecteert ze hier namelijk op voordat ze erover communiceert. In deze beweging naar transcendentie legt ze zichzelf vervolgens beperkingen op. Ze probeert dat gevoel gelijk te ontkennen omdat ze meent dat haar gevoelens zielig gevonden zullen worden. Hierom legt zij zichzelf de restrictie op niet te doen wat zij wil: haar gevoelens uiten.

Het niet kunnen of mogen uiten van haar negatieve gevoelens geeft haar het idee dat daaraan geen einde komt. Dit zorgt voor contra-gevoelens, de wanhoop waar zij tegenaan loopt. Hierop kan TDP echter niet reflecteren omdat zij telkens tot dezelfde conclusie komt, namelijk dat zij zich niet kan of mag uiten omdat ze dan zielig overkomt. Wanneer ze dit toch doet, komt ze tot de conclusie dat zij haar restrictie heeft verbroken en zij inderdaad zielig wordt in de ogen van de ander. Daardoor wil zij deze beperkingen verder aanscherpen, waardoor zij zich meer en meer gevangen gaat voelen. Hierdoor ontstaat er een circulaire structuur.

Zij is hierin echter te kwader trouw omdat zij weigert op een andere wijze naar haar situatie te kijken. Hoewel zij op haar eigen gedrag reflecteert, trekt zij namelijk telkens dezelfde conclusie. Haar gevoelens mogen er niet zijn en dit houdt haar in een solipsistisch circuit gevangen.

'The Depressed Person' breekt met het existentialistische thema van de gesloten ruimte door de visualisatie van de frictie tussen vrijheid en beperking te vervangen door de uitvergroting van de psychische gevolgen van diezelfde frictie. De lezer kan verwijzingen naar het opgesloten gevoel van TDP terugvinden in haar isolement. Zo spreekt zij de leden van haar *support system* alleen via de telefoon en hebben zij in de tekst vrijwel geen stem. Ook wordt bijvoorbeeld vermeld dat “she experienced significant trauma and

11 Dergelijke geestelijke benauwenis is typisch voor de moderne mens.

isolation-feelings even in the therapeutic relationship itself". (Wallace 2001 p. 44)

De verschuiving van een fysieke naar een psychische gesloten ruimte is significant, omdat de tekst hiermee kan uitbeelden wat het effect van de kwade trouw is in plaats van er direct een ethisch oordeel over uit te spreken. De angst voor de vrijheid om te zeggen wat er in haar omgaat, is voor TDP de angst voor het oordeel van de ander, waarbij het oordeel van een ander een consequentie zou zijn van hetgeen zij zegt. En het is juist deze angst die maakt dat zij zich opgesloten voelt.

Vanuit die angst, die feitelijk haar vrijheid betreft, hanteert TDP manipulatieve taalgebruik. Ze spreekt het slechtst mogelijke oordeel dat iemand haar in haar ogen kan geven over zichzelf uit, opdat de ander dat oordeel niet meer over haar kan uitspreken. Zodoende lijkt zij te communiceren over wat er in haar omgaat, maar dit is slechts het contra-gevoel van de angst die zij ervaart, een vlucht van de eigenlijke angst voor de gevolgen van haar woorden en een manier om controle te krijgen over haar omgeving.

TDP heeft door middel van haar taalgebruik haar angst als het ware geconsolideerd in de vlucht voor diezelfde angst. Zij vlucht voor de vrijheid om bang te zijn, maar erkent door die vlucht gelijk dat ze het is.

4.4

De grenssituatie en het engagement

'The Depressed Person' volgt de lijn van de, zij het individuele, grenssituatie zoals door Van Stralen verwoord. TDP heeft inderdaad nog geen duidelijk inzicht in haar psyche en kan als gevolg hiervan moeilijk onder woorden brengen waar ze mee worstelt. Het feit dat zij slechts de metonymische vorm en textuur van haar pijn zou kunnen uitdrukken, geeft dan ook aan dat zij haar eigen situatie niet wil overzien.

Naarmate de tekst vordert komen enkele woorden die te maken hebben met haar emoties vaker terug: schuld, schaamte, isolatie, zelfmedelijden, onvolmaaktheid, wanhoop en medelijden – emoties die in het existentialisme een belangrijke rol vervullen. Langzaam wordt het duidelijk dat TDP een negatief zelfbeeld heeft en dat ze, terwijl ze zich ertegen probeert te verzetten, geobsedeerd is door dat zelfbeeld. Zij gebruikt dus manipulatief taalgebruik opdat haar al fragiele zelfbeeld niet nog een klap zou krijgen. Hoewel haar therapeut haar eerder vertelt dat zij dit doet, ziet zij dit pas duidelijk in wanneer de therapeut is overleden.

Hoewel kan worden tegengeworpen dat TDP al in een crisissituatie begint, is haar situatie aan het begin van de tekst redelijk stabiel. Ze lijdt aan depressies, maar ze kan zich uiten tegen haar therapeut, die een vertrouwensfiguur vormt aan wie TDP haar gevoelens kan toetsen. De therapeut houdt de situatie van TDP ook in stand door voor haar als poortwachter op te treden bij de gevoelens die zij vervolgens wel en niet mag uiten tegen haar *support system*.

De waarschijnlijke zelfmoord van de therapeut geeft TDP inzicht in de rol die zij speelde in haar leven. Dit is dan ook de grenssituatie die in dit verhaal voor een omslag zorgt. Zij beseft dat zij enkel over zichzelf sprak en nooit belangstelling voor de therapeut heeft getoond en dus haar therapeut niet serieus heeft genomen. De ideeën van TDP over de therapeut heeft zij nooit aan haar verteld met het doel vervolgens naar diens visie daarop te vragen. Zo ook heeft TDP nooit aan anderen gevraagd hoe zij naar haar keken.

De dood van haar therapeut is dus de gebeurtenis waardoor de condities grondig

wijzigen. Hierdoor ziet TDP in: “[...] all her agonized pain and despair since the therapist's suicide had in fact been all and only for *herself*, i.e. for *her* loss, *her* abandonment, *her* grief, *her* trauma and pain and primal affective survival.” (p. 56) Het is op dit moment dat ze erachter komt dat ze in haar eigen gedachten gevangen zit en ze haar gevangenschap gaat proberen te bevechten.

Het gedeelte van de tekst na de dood van de therapeut is een aanloop naar het einde, de vragen die TDP aan haar *core member* stelt. De angst die TDP voelt voor de meningen van de anderen probeert ze te confronteren door de *core member* te vragen hoe zij over TDP denkt. Hierin maakt TDP een bewuste keuze dit te vragen, wat van een geëngageerde houding getuigt.

Omdat ze wel manipulatieve taal blijft gebruiken, maar door haar inzicht wel een manier vindt aan haar gevangenschap te ontsnappen, kan deze houding worden gecategoriseerd als engagement van de tweede soort zoals gedefinieerd door Van Stralen:

De tweede weg betreft de aanvaarding van de situatie, waarbij een aantal beslist nieuwe inzichten tot een heroriëntatie op de wereld leiden. Vaak is het personage hier 'sadder but wiser' en heeft hij zich meer aan de omgeving aangepast. Hoewel dit personage – zij het met de nodige pijn – in zijn situatie berust, ontkomt de lezer hier niet aan de indruk dat dit individu een hogere mate van authenticiteit heeft bereikt.

(Van Stralen 1996, p.58)

De manier waarop TDP tegen haar *core member* spreekt, is nog steeds ontwapenend. Ze is er echter achter gekomen dat zij voorheen opgesloten zat in haar gedachtenpatronen en zichzelf daarmee centraal stelde:

Because what she had discovered [...] was that she could neither feel nor identify any real feelings within herself for the therapist, i.e. the therapist as a person [...] and thus a person who, the depressed person posited, had possibly herself suffered levels of emotional agony and isolation and despair which were comparable to or perhaps [...] even exceeded the depressed person's own.

(Wallace 2001, p. 56)

Ze wordt zich in deze passage bewust van het feit dat anderen een eigen belevingswereld, eigen meningen en een eigen kijk op de dingen hebben; dat deze belevingswereld niet noodzakelijk overeenkomt met wat zij voor hen invult, was hiervoor niet bij TDP opgekomen. Het besef dat zij hen genegeerd heeft, maakt dat ze nu daarin geïnteresseerd raakt.

Daarbij is het wel belangrijk rekening te houden met wat TDP precies interesseert. Zij vraagt namelijk over zichzelf aan de *core member*, die aan kanker lijdt, maar niet naar de persoon zelf. TDP lijkt haar ziekte dus volledig te negeren.¹² Door aan de *core member* te vragen hoe zij over TDP denkt, betreft TDP haar echter in haar denkprocessen. TDP komt open te staan voor de mening van de *core member* en kan nu tegengesproken worden of een bevestiging krijgen van haar zelfbeeld. Vanaf dat moment kan zij

12 Tijdens haar aanloop naar haar vraag, wacht TDP wel tot de *core member* klaar is met braken, maar TDP lijkt zich daarover geen zorgen te maken: “– and here the depressed person waited patiently for an episode of retching in the especially available trusted friend to pass so that she could take the risk of sharing this with her –” (Wallace 2001, p. 58)

beginnen met het verwerken van het oordeel van de *core member*.

Hierbij is het vermeldenswaard dat de lezer ziet wat TDP niet ziet: zij gedraagt zich nog steeds niet hoe zij wil zijn, namelijk egocentrisch. Door het stellen van de vraag lijkt zij nu ruimte voor kritiek te openen, maar de lezer ziet dat alles om haar blijft draaien. Zeker omdat TDP in de aanloop naar de vraag vertelt dat ze zich zorgen maakt over zichzelf omdat ze niets voor haar therapeut voelde, is dit betekenisvol. TDP geeft geen blijk van enige betrokkenheid met de akelige situatie van de *core member*, waardoor zij nog steeds egocentrisch overkomt. De poging ditzelfde egocentrisme te doorbreken, laat een dubbele gelaagdheid zien.

Dit dubbele gevoel ontgaat de lezer ongetwijfeld niet en lijkt dan ook het beoogde doel van de tekst. Waarschijnlijk was het idee van Wallace dat de lezer na het lezen van 'The Depressed Person' zelf tot inzicht in zijn mogelijke egocentrische houding zou komen en dat hij niet dezelfde fout zou begaan en oprechte betrokkenheid probeert te ontwikkelen met de ander. Op die manier zou de tekst dus een vorm van katharsis teweeg moeten brengen door middel van tekstextern engagement.

4.5

Choix originel

Nu duidelijk is hoe TDP in een hyperreflexieve spiraal van kwade trouw gevangen zit, welke effecten dit heeft en hoe dit mogelijk tegengegaan had kunnen worden, is het interessant naar de oorzaken daarvan te kijken. De initiële keuze, le choix originel, zou de keuze van TDP zijn die het verdere handelen in haar leven heeft gevormd. Een dergelijke keuze stemt overeen met het gedrag van TDP. Immers, zij getuigt van kwade trouw en volgt hierin een patroon: bij haar zelfreflectie lijkt TDP niet anders te kunnen dan in haar gedrag te zoeken naar wat mogelijk zielig zou kunnen zijn. Wanneer zij zoiets vindt, beoordeelt zij dit als een bewijs voor dit idee. Daarom probeert zij zulk gedrag te vermijden.

De vragen die nu overblijven zijn: “Wat heeft ertoe geleid dat zij hier zo bang voor is?” en “Waarom blijft zij zich te kwader trouw gedragen?”

De therapeut is het met TDP eens wanneer deze meent dat de strijd tussen haar ouders verbonden is “to the bottomless, chronic adult despair she suffered every day and felt hopelessly trapped in.” (Wallace 2001, p. 32) TDP wil dit echter niet benoemen als de oorzaak omdat dit te veel op “the Blame Game” zou gaan lijken en zij dan bovendien clichématig en “pathetic” overkomt. Maar wanneer zij tijdens een drama-therapiegroep een beerput aan woede over haar ouders opentrekt, blijkt zij toch wrok jegens hen te koesteren.

Dit ressentiment wordt gepersonifieerd door Walter D. (“Walt”) Delassandro Jr., de enige persoon die in dit verhaal een naam heeft. De voornaamste reden dat zijn naam – en tevens zo volledig – wél genoemd wordt, is omdat hier haar gevoel gericht is op iets dat buiten TDP zelf ligt. Ze *voelt* namelijk iets voor hem, wat voor de rest van de personages uit het verhaal niet geldt.

Dat TDP iets voor Walt voelt geeft alleen aan dat hij de oorzaak is van het probleem, maar verwijst niet naar de keuze die zij destijds gemaakt heeft. Waarschijnlijk houdt de

choix originel van TDP verband met het telefoongesprek dat zij met haar vader heeft wanneer ze op een kostschool zit. Dit is het eerstgenoemde moment uit het leven van TDP, waarin de telefoon voorkomt:

And yet also, in the year that the depressed person's father had remarried, he – in either a gesture of rare uncompromised caring or a *coup de grâce* which the depressed person's mother had said was designed to make her own feelings of humiliation and superfluosity complete – had paid in toto for the riding lessons, jodhpurs, and outrageously expensive boots the depressed person had needed in order to gain admission to her second-to-last boarding school's Riding Club, a few of whose members were the only girls in this particular boarding school whom the depressed person felt, she had confessed to her father on the telephone in tears late one truly horrible night, even remotely accepted her ...

(Wallace 2001, p. 38)

Deze zin is interessant om twee redenen. Allereerst gaat zij dus over een telefoongesprek en is ze net zo opgebouwd als alle andere telefoongesprekken. Deze dialoog geeft echter een veel authentieker beeld dan de rest van de tekst. Juist omdat het hier gaat om een tienermeisje dat verdriet heeft over het feit dat ze op een kostschool zit, waar ze zich nog niet thuis voelt, is een beetje melodrama niet misplaatst. Ze doet hier oprecht een beroep op haar vader. Hij zwicht op zijn beurt voor zijn dochter en geeft inderdaad blijk van “a gesture of rare uncompromised caring”.

Het tweede interessante in deze zin is het stukje tussen de streepjes. Hier wordt namelijk het moment aangegeven waarop het fundament voor de choix originel wordt gelegd. Na het telefoongesprek met haar vader, heeft TDP waarschijnlijk om wat voor reden dan ook aan haar moeder verteld over het gebaar van haar vader. De moeder zal op haar beurt – ongetwijfeld uit een vorm van ressentiment jegens de vader – een soort cynische grap hebben gemaakt over het machtsspel dat tussen de twee ouders speelde. TDP maakt op dit moment nog geen keuze, maar er ontstaat bij haar wel twijfel over de reden waarom haar vader was gezwicht.

Die reden vindt zij op het moment dat zij op haar derde kostschool een kamergenoot aan de telefoon ziet (p. 37). Hierbij verveelt de kamergenoot zich zodanig, dat zij naar TDP gebaart of zij voor haar op de deur wil kloppen, zodat ze een excuus heeft om op te kunnen hangen. Wanneer deze twee episodes aan elkaar gekoppeld worden, is het evident dat zij niet alleen met elkaar te maken hebben, maar elkaar complementeren. De moeder van TDP heeft de twijfel veroorzaakt en, hoewel haar idee nog als een cynische grap kan worden opgevat, maakt bovenstaand fragment duidelijk welke angst daarvoor in de plaats is gekomen. Hierom probeert ze de ander altijd voor te zijn.

De gesprekken die TDP met haar *support system* heeft, de reden dat ze überhaupt alleen via de telefoon met de buitenwereld¹³ communiceert, is echter omdat zij zoekt naar de intimiteit van haar vader. Daarentegen wordt alle steun die het *support system* haar geeft, tenietgedaan door de twijfel die zij dankzij haar moeder ontwikkeld heeft. Vervolgens wordt die steun vervangen door het idee dat de ander eigenlijk van haar af wil. Deze twijfel veroorzaakt bij TDP de combinatie van angst en verdriet waar zij hulp

13 Hierop zijn twee uitzonderingen: haar werk, maar daar wordt alleen over verteld dat TDP zich daar geïsoleerd voelt en n de therapeut, die door TDP werd betaald.

voor wil van haar *support system*. Diezelfde hulp zoekt ze bij haar therapeut omdat ze in feite van haar twijfel af wil.

Uit deze conclusies kan de *choix originel* van TDP worden gedestilleerd. Naar aanleiding van een therapieessie zegt zij over Walt:

“... her parents had then turned around and tried to make *her*, the depressed person *herself*, as a *child*, feel *guilty* about the staggering cost of Walter D. DeLasandro Jr. [...] simply because of her fucking parents' utterly fucking sick inability to communicate ...”

(p. 40)

Dit citaat geeft de *crux* van haar probleem weer. De manier waarop haar ouders communiceerden heeft bij haar tot ellende en schuldgevoelens geleid. Zoals haar moeder zich cynisch uitlaat over het handelen van haar vader, is TDP bang dat anderen hetzelfde over haar achter haar rug om vertellen. Zij wil niet dat anderen een andere invulling aan haar gedrag geven dan zij bedoelt. Daarom excuseert ze zich geregeld tijdens de telefoongesprekken; daarom bezigt ze manipulatief taalgebruik en daarom verzamelt zij mogelijke negatieve oordelen.

Doordat haar ouders bij de scheiding een communicatieadviseur hebben ingehuurd en dit besluit haar ellendige gevoelens bezorgde, wilde zij niet dat dit haar nogmaals zou overkomen. Zij besloot toen goed te moeten communiceren en bedacht dat de mogelijkheid dat zij niet goed kon, in acht te moeten houden. Dit probeert zij te controleren door bepaalde situaties (zoals bijvoorbeeld het gesprek van haar kamergenoot aan de telefoon) te onthouden en daarop te anticiperen. Hierdoor wordt het inderdaad heel moeilijk haar gevoel te uiten en ziet TDP haar idee, dat zij iemand is die niet kan communiceren, bevestigd. Telkens lijkt zij zich dus vast te draaien in een spiraal van oordelen en indrukken.

De eerste zin uit het verhaal¹⁴, vat dus in het kort precies samen wat haar vorm van kwade trouw inhoudt. Het is tegelijk de samenvatting van waar ze tegenaan loopt als de overtuiging waaraan ze al haar zelfopgelegde restricties heeft opgehangen: zij *is* iemand die haar pijn niet kan articuleren. De rest van de tekst is verduidelijking van de oorzaak, de implicaties en de (mogelijke) oplossing hiervan. Deze zin kan tevens het antwoord zijn op de vraag aan het einde van de tekst, wat verder impliceert dat het een omschrijving is voor de keus of de overtuiging die ten grondslag ligt aan het feitelijke gedrag van TDP, gemaakt door de ander.

14 Zie het eerste citaat in paragraaf 4.1

5 Conclusie

In een aantal opzichten komt Sartres existentiële psychoanalyse overeen met wat ik in deze thesis heb gedaan. Een verdere analyse door middel van deze theorie zou zeker vruchten afwerpen over de werking van de emotie depressie.

Bij TDP vloeit haar depressie voort uit de dubbele binding die haar behoefte tot uiting van haar gevoel en haar pogingen tot negeren van het effect daarvan, betreft. Zij reflecteert op haar eigen woorden en gaat er vervolgens boven staan, waarop zij ziet dat het effect niet overeenkomt met haar intentie. Haar eigen taalgebruik leidt tot angst en vervolgens tot meer van hetzelfde taalgebruik. Het geeft haar het idee gevangen te zitten in die cyclus en dit brengt depressieve gevoelens bij haar teweeg. Dit wordt versterkt weergegeven in de tekst doordat de focalisatie vanuit het perspectief van TDP wordt gegeven, die op haar beurt de gedachten van haar gesprekspartners probeert in te vullen. En dit doet zij omdat ze denkt dat ze anders niet goed communiceert.

Na de dood van de therapeut ziet zij in dat zijzelf het centrale punt van het gevangenschap is. Zij is dus als het ware tegelijkertijd gevangene en bewaker. Doordat zij inziet zij de ander zijn stem ontnomen heeft, kan zij haar bewustzijn meer naar buiten richten. Hierdoor zal zij haar zelfbeeld uiteindelijk ook kunnen bijstellen.

Door vanuit de existentialistische theorie naar 'The Depressed Person' te kijken, is de dynamiek in de gedachten van TDP duidelijker geworden. De thema's uit die theorie kunnen dus aan de tekst worden gerelateerd waardoor zij beter te begrijpen valt. De tekst toont dat het idee van de ander bij TDP een hyperreflexieve gevangenis creëert. Zij zit in haar gedachte opgesloten en is tevens zelf de ander waaraan niet te ontkomen valt. De dood van de therapeut wordt als crisissituatie gegeven, wat TDP een nieuw inzicht geeft. Dat inzicht leidt tot engagement, wat TDP uit haar gevangenis van eenzijdige communicatie zou kunnen helpen.

Den Dulk stelde dat Wallace het existentialistisch engagement aanvoert als hulpmiddel hyperreflexiviteit tegen te gaan. In 'The Depressed Person' komt dit inderdaad naar voren in de bewuste keuze die TDP maakt. Door oprecht om de meningen van anderen te vragen, zal zij nieuwe manieren leren kennen waarop zij zichzelf zou kunnen benaderen. Haar initiële aannames zullen vaker fout dan goed blijken. Hierdoor wordt de hyperreflexieve cyclus voor haar van minder belang en zal zij tevens mogelijk minder vaak bij dezelfde conclusie stranden.

In de tekst staat dus niet alleen hoe een depressie zich kan manifesteren, maar ook hoe men haar kan bevechten, namelijk door het bewustzijn op een open en dynamische wijze naar buiten te richten.

Bibliografie

Bacon, Francis. *Study after Velázquez's Portrait of Pope Innocent X*. Des Moines Art Center, Des Moines, Iowa. 1953. Olieverf op canvas, 153cm x 118cm.

McCaffery, Larry. "A Conversation with David Foster Wallace By Larry McCaffery" Dalkeyarchive, <https://www.dalkeyarchive.com/a-conversation-with-david-foster-wallace-by-larry-mccaffery/>. 23 maart 2017.

Dulk, Allard den. "Good Faith and Sincerity: Sartrean Virtues of Self-Becoming in David Foster Wallace's Infinite Jest." *Gesturing Toward Reality*, Robbert K. Bolger en Scott Korb, Bloomsbury Academic, 2014, p. 199-220.

Dulk, Allard den. *Existentialist Engagement In Wallace, Eggers and Foer. A Philosophical Analysis of Contemporary American Literature*. Bloomsbury Academic, 2015.

Lipsky, David. *Although of course you end up becoming yourself. A road trip with David Foster Wallace*. Broadway Books, 2010. Print.

Rimmon-Kenan, Schlomith. *Narrative Fiction*. Routledge, 2002. Print.

Ryerson, James. "Philosophical Sweep: To understand the fiction of David Foster Wallace, it helps to have a little Wittgenstein." *Slate*, http://www.slate.com/articles/arts/culturebox/2010/12/philosophical_sweep.html. 24 februari 2017.

Sartre, Jean-Paul. *Magie en emotie: Schets van een theorie van de gemoedsbewegingen*. Vertaald door Louis Tas en Henk Bouman. Boom, 2009. Print.

Sartre, Jean-Paul. *Het ik is een ding. Schets ener fenomenologische beschrijving*. Vertaald door Frans Montens en Leo Fretz. Boom, 1978. Print.

Skilleås, Ole Martin. *Philosophy and Literature*. Edinburgh University Press, 2001. Print.

Stralen, Hans van. *Beschreven keuzes*. Garant, 1996. Print.

Stralen, Hans Van. "'You're All Alone' Existentialistische motieven in *Twelve Angry Men* van Reginald Rose." *Grootse essays: literair existencialisme in Amerika*. https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiv9bKc6M_UAhVDZ1AKHWosClwQFgggMAE&url=https%3A%2F%2Fspace.library.uu.nl%2Fbitstream%2Fhandle%2F1874%2F326562%2FREGINALD.pdf%3Fsequence%3D1&usq=AFQjCNGl2vz_be9nCvzEMWqmnASLTpXSEQ&cad=rja. 22 december 2016.

Stralen, Hans Van. "Negatief gesitueerd, de relatie tussen de concepten 'erfzonde' en 'mauvaise foi'." 2017.¹⁵

Wallace, David Foster. *Infinite Jest*. Random House, 1996. Little, Brown and Company.

Wallace, David Foster. "The Depressed Person." *Brief Interviews with Hideous Men*, David Foster Wallace. Abacus, 2001, p. 31-58.

Wallace, David Foster. "Joseph Frank's Dostoevsky." *Consider the Lobster*, David Foster Wallace. Abacus,

2005, p. 255-274.

Verklaring intellectueel eigendom

De Universiteit Utrecht definieert het verschijnsel “plagiat” als volgt:

Van plagiat is sprake bij het in een scriptie of ander werkstuk gegevens of tekstgedeelten van anderen overnemen zonder bronvermelding. Onder plagiat valt onder meer:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiat; ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiat pleegde;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb de bovenstaande definitie van het verschijnsel “plagiat” zorgvuldig gelezen, en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte essay / werkstuk niet schuldig heb gemaakt aan plagiat.

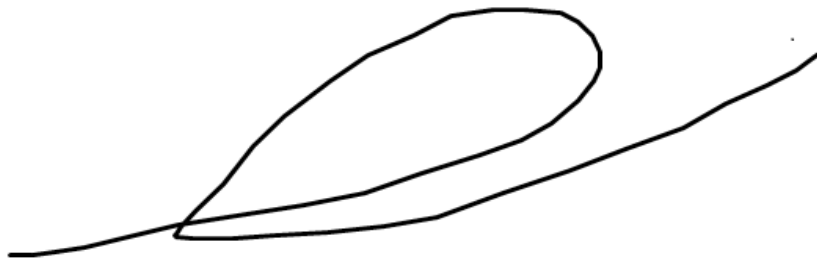
Naam: Stijn de Mos

Studentnummer: 3474615

Plaats: BREDA

Datum: 28-8-2017

Handtekening:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop followed by a long, sweeping horizontal stroke that tapers to the right.